

ETF Leuven:
community voor
academisch onderwijs

EFT-rector Jos de Kock en BNP-directeur ds. Roel Knijff

Leren en wonen in België

Door Lennart Aangeenbrug en Roel Knijff

In de reeks waarin we de ontwikkelingen volgen van theologie-opleidingen gaan we deze keer naar de ETF in Leuven.

Net als de theologie zelf, zijn ook de theologie-opleidingen aldoor in beweging. Dat brengt nieuwe vragen en uitdagingen met zich mee. In deze reeks verkennen we hoe de opleidingen veranderen, welke verschuivingen gaande zijn en hoe ze inspelen op de vragen en kansen van deze tijd.

Aan de rand van de eeuwenoude universiteitsstad Leuven is de campus te vinden van de Evangelische Theologische Faculteit, Leuven, kortweg ETF Leuven. Studenten van 30 nationaliteiten volgen hier hun studie. Waar vroeger opleidingen zo lokaal mogelijk waren, is vandaag de dag de stap over de grens zo gemaakt. Een significant deel van de bachelorstudenten komt uit Nederland. Wij – directeur Roel Knijff en oud-bestuurslid Lennart Aangeenbrug – deden ook de stap over de grens en zakten af naar Vlaams-Brabant. We spraken de Nederlandse rector prof. dr. Jos de Kock. Via het trappenhuis, door de gangen van het voormalig klooster en over een brug steken we over naar het modernere kantoorgebouw waar we het gesprek aangaan. Maar niet voordat we koffiekoeken krijgen voorgeschoteld: “Jullie zijn immers in België, hé.”

Tussen alle andere opleidingen

Wat begon als Bijbelschool in 1919 werd in 1981 de ETF Leuven. Oppericht om theologisch onderwijs te geven, en vanaf die tijd op academisch niveau. Als instelling is de ETF Leuven relatief jong, zeker ten opzichte van universiteiten zoals de KU Leuven. Naast de Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid (FPTR) is de ETF Leuven door de overheid aangewezen als een officiële protes-

tantse opleidingsplek voor Theologie en Religiewetenschappen. De opleiding kan worden afgesloten met een graad op Bachelor-, Master- of PhD-niveau. Momenteel volgen rond 275 studenten de opleiding. Dat maakt de ETF Leuven in het Nederlandstalige gebied één van de grotere theologische opleidingsinstellingen.

“We voeren de naam van faculteit en niet van universiteit; de naam

universiteit is in Vlaanderen voorbehouden aan instellingen met meerdere faculteiten en een veel groter aantal studenten. Het is soms wel verwarrend dat we de term ‘faculteit’ voeren. Qua type opleidingen en zelfstandigheid zijn we vergelijkbaar met instellingen als de PThU en de TUU die in de Nederlandse context wel de naam van universiteit dragen.” De diploma’s zijn vergelijkbaar met die van andere Belgische en Nederlandse theologie-opleidingen en ook onze opleidingen worden net als andere ook geaccrediteerd door de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie, de NVAO. De jonge en kleine ETF Leuven acteert dus op hetzelfde niveau als andere academische opleidingen in de theologie en religiewetenschappen.

“We onderscheiden ons omdat we niet voor één specifieke kerk opleiden. De studenten zijn divers en daarmee de opvattingen ook. Dat is niet erg. Veel liever dan het geven van vaste regels, gaan we in gesprek met elkaar waarom we iets wel of niet doen. Dat past bij de studenten die bij ons komen studeren. Wat hen bindt is dat theologie ergens goed voor is, een verbondenheid rond een missie: de ETF Leuven wil mensen toerusten om hun plaats in kerk en maatschappij in te nemen en zo het goede nieuws van Jezus Christus bekend te maken in de wereld’.

Sluit dat aan bij studenten?

“Jazeker, en natuurlijk is het zo dat niks altijd voor honderd procent aansluit, is het is altijd weer zoeken”. De ETF Leuven is een brede protestants-evangelische opleiding waar studenten uit veel hoeken van de kerk komen. “We mogen ons overigens in het Nederlandstalige gebied gelukkig prijzen met een breed palet aan diverse theologische opleidingen. Ik dien de theologie in de breedte en doe dat nu hier op deze specifieke plek. Andere opleidingen doen het elders en anders. Een vrijzinnige student zul je niet zo snel zien hier aan de ETF Leuven. Die is natuurlijk welkom, maar zou het vermoedelijk beter hebben

op een andere opleiding. Mijn advies is dan ook altijd: volg de opleiding die het beste bij jou past.”

“Uiteindelijk gaat het om de theologie en voor alle belanghebbenden een goede theologische opleiding. We hebben verschillende opleidingen, maar het is mooi om te zien dat bijna al die collega’s elkaar wel kennen. Iedereen zit ergens anders in de wedstrijd, maar veel van de collega’s van verschillende instellingen werken op diverse vlakken samen. Samen hebben we elkaar nodig, om de diversiteit in stand te houden. Dat is toch goud?”

Community

Waarom verschilt de ETF Leuven? “Wij verschillen aan de ene kant niet veel van andere opleidingen als het gaat om curriculum en diploma. De normen en einddoelstellingen zijn vergelijkbaar. Aan de andere kant: een groot verschil is dat onze residentiële (voltijds) studenten hier de mogelijkheid hebben om op de campus te komen wonen. Dat is uiteraard niet verplicht, er zijn ook studenten die elders een kamer huren. Als ETF Leuven bouwen we aan een gemeenschap. Het vormt studenten. Naast studenten wonen er ook enkele medewerkers op het terrein en zijn docenten aanwezig buiten de lessen. Je ontmoet elkaar tijdens de lessen overdag maar ook bij het avondeten en de ontspanning ‘s avonds. Studenten koken en doen ook andere klussen. Zo vorm je met elkaar een community.

Aandacht voor persoonlijke en gemeenschappelijke spiritualiteit en academische arbeid gaan hand in hand.” Het samengaan van persoonlijke spiritualiteit en academische vorming krijgt bijvoorbeeld vorm als studenten eigen projecten ontwikkelen, zoals een conferentie organiseren rond een bepaald onderwerp. “Theologie is meer dan een papiertje halen, het wordt hier ook onderdeel van je leven.” De eigen inbreng van studenten maakt het ook dynamisch. Wat het ene jaar goed aanslaat, zoals een wekelijkse gebedsbijeenkomst, is het jaar daarop weer verdwenen.

Spiritualiteit

Naast het wetenschappelijk karakter is spiritualiteit dus een factor van belang. Hoe dat werkt tijdens de college-uren? Dat is heel verschillend. Rector de Kock geeft bijvoorbeeld aan dat hij zijn colleges bewust nooit met een gebed begint, terwijl sommige andere docenten dat wel doen. Hij legt uit: “Als ik onderwijs geef, zit ik als docent in een machtsrelatie ten opzichte van de student. Ik wil niet dat wat er in het pedagogisch domein gebeurt, op enige manier autoriteit uit de godsdienstige dimensie wordt meegegeven wanneer ik start met een gebed. Juist dat ik het niet doe, is onderdeel van (mijn) spiritualiteit; het is niet het ontbreken ervan. Ik leg dit ook uit aan studenten of collega’s. Wat machtsverhoudingen doen. Ik hoop dat studenten in deze gemeenschap al leren om te gaan met mechanismen waar ze later in hun werk ook tegenaan gaan lopen. Andere docenten staan er anders in. Daarom is het ook goed om er met elkaar over te bezinnen. Wat betekent

Jos de Kock (1978) studeerde onder meer Pedagogiek, Onderwijskunde en Theologie. Hij was in het verleden docent en onderzoeker bij verschillende opleidingen, zoals de Radboud Universiteit, Driestar Hogeschool, en PThU voordat hij hoogleraar en rector aan de ETF Leuven werd.

Foto: Ashlee Glen

het als je als docent bijvoorbeeld een groep studenten thuis uitnodigt voor een gezellig avondje? Aan de ene kant is dat opbouwend voor de gemeenschap, maar ik stel dan ook de vraag: wees je wel bewust van jouw rol als docent.”

Deeltijd aan de ETF Leuven

De ETF Leuven bedient middelbare schoolverlaters, maar ook typische zij-instromers die op latere leeftijd gaan studeren. “Het is uniek voor de ETF Leuven dat we voor zij-instromers een studeerbaar aanbod hebben: ETF Open University. Die studenten zijn niet de typische middelbare schoolverlaters die bij ons ‘op kot’ komen en voltijds studeren, maar volwassenen met een baan en/of een gezin. Het probleem is dan vaak niet enkel de financierbaarheid, maar vooral of het in de praktijk studeerbaar is. Je moet rekening houden met de persoonlijke omstandigheden en daar je opleiding op aanpassen. Zij-instromers volgen een ‘blended learning’ programma: inhoudelijk hetzelfde, maar met een ander studietempo en een programma dat didactisch anders is opgebouwd. Je moet kijken hoe een deeltijdstudent met een baan en gezin geholpen is en de studie goed kan volgen. Het vraagt ook flexibiliteit van onze kant. Meedenken met de student en niet gelijk bij de minste of geringste hapering zeggen dat ze het volgend jaar nog maar een keer moeten proberen. Studeren is meer dan de optelsom van de afzonderlijke toetsresultaten die

je in een Excel-sheet kunt zetten. In ETF Open University komen daarom studenten vier tot zes keer per jaar hier ter plekke, zodat ze ook iets ervaren van de gemeenschap met elkaar en professoren. In de zomer is dat een summer colloquium waarin ze in vijf intensieve dagen toewerken naar een toetsingsmoment. In zo’n week gebeurt veel.”

Financiering

“De ETF Leuven ontvangt maar een beperkte overheidssubsidie van de Vlaamse overheid. Deze dekt ongeveer een derde van de uitgaven. Onze inkomsten bestaan verder uit de collegegelden, opbrengsten uit verhuur van studentenwoningen, inkomsten uit fondsenwerving en bijvoorbeeld subsidies voor speciale projecten. Ook werken we naast onze vaste staf met een heel aantal onbezoldigde gastdocenten die het mooi vinden om naast een aanstelling elders aan de ETF Leuven verbonden te zijn. “Hier gebeurt veel door vrijwilligerswerk en ook studenten dragen met een aantal uur per maand bij. We zetten zo met elkaar de schouders eronder, van receptionist tot rector. En dat werkt hier met succes. Het levert veel werkvreugde op. We doen het samen met elkaar en dat zit in het DNA van de ETF.” De financiering van de ETF Leuven is dus een hele onderneming en met beperkt budget lukt het om alle 275 studenten een goede opleiding te geven.

Theologie voor kerk en wereld

Afgestudeerden van de ETF Leuven komen op verschillende plekken terecht. Een deel gaat direct aan het werk in de kerk. Een ander deel studeert door aan andere opleidingen, bijvoorbeeld aan de KU Leuven. Elk jaar stromen er ook studenten uit onze bacheloropleiding of masteropleiding drempelloos door naar een van de predikantsmasters in Nederland, de PThU en de TUU. Op deze manier is de ETF Leuven een belangrijke schakel in het opleiden van voorgangers in bijvoorbeeld de Protestantse Kerk in Nederland en de Nederlandse Gereformeerde Kerken. Maar theologie is niet enkel een voorbereiding op het werken in de kerk. Zo studeren ook studenten door in het PhD programma en komen zo terecht in de wetenschap. Wel is het zo dat de kerken een grote belanghebbende van theologische opleidingen zijn. Zowel kerken als de overheid zouden begaan moeten zijn met brede theologie-opleidingen. Niet om ze voor eigen doelen te kapen, maar om ze te stutten. De kerk en de maatschappij zijn gediend met een gedegen, academische opleiding theologie.

“Zowel kerken als de overheid zouden begaan moeten zijn met brede theologie opleidingen. Niet om ze voor zichzelf te kapen, maar om ze te stutten ten behoeve van de bijdrage aan de samenleving.

Met de TUU hebben we bijvoorbeeld een dual degree geïnitieerd voor zij-instromers. De eerste jaren kun je aan de ETF Leuven studeren, de laatste jaren aan de TUU. Aan het einde krijg je twee diploma's. Eén van ons, en één van de TUU die toegang geeft tot het predikantschap in de NGK. Dat is een win-win-win situatie: de student profiteert van een studeerbaar programma, de beide opleidingen versterken elkaar, en het levert de kerk een nieuwe voorganger.”

Ambtsdiscussie

De ETF Leuven sorteert niet voor op posities in specifieke kerkgenootschappen. Alumni van de ETF Leuven komen op diverse plekken terecht en de opleiding probeert juist interkerkelijk te werken. Wel wordt er vanuit de ETF Leuven goed gekeken hoe op de beroepseisen van het werkveld gereageerd kan worden. De ambtsdiscussie binnen de Protestantse Kerk in Nederland is nog gaande en er moet nog blijken wat daar uit gaat komen voor opleidingen.

“Doordat we als ETF Leuven niet exclusief de belangen dienen van één specifiek kerkgenootschap, staan we wel wat meer aan de zijlijn. Opleiding en kerk mogen elkaar bevragen. Het gaat natuurlijk dwars zitten als op enig moment een opleidingsbelang gaat doorwegen bij wat je als nastrevenswaardig gaat verkondigen voor de kerk. Dit kan onbewust meespelen in de discussie. De verhouding tussen opleiding en beroepseisen is complex. Dat vraagt transparantie van alle partijen.

Hoe anticipeer je als opleiding op besluiten zoals die de synode van de Protestantse Kerk in Nederland neemt? Wacht je passief af of probeer je zoals Hbo-opleidingen strategisch te denken? “Opleidingen, zowel academische als beroepsopleidingen moeten strategisch denken. Dat is een kerntaak. Een van de belangrijke vragen in dat verband is wat het civiel effect van het afgeleverde diploma is. Als dit door de ambtsdiscussie voor bepaalde diploma's onder druk komt te staan, heeft dat een directe impact op de opleidingen tot en met de vraag hoe deze nog adequaat in stand gehouden kunnen worden. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de kerken en opleidingen. Lengte en geld moet zeker niet leidend zijn, maar wel de kwaliteit van de opleiding, wat de student kan en wat er nodig is in het werkveld.” De Kock benadrukt dat het brede palet van aanbod aan theologische opleidingen door iedereen gekoesterd zou moeten worden.

“Voor de kerk zouden studie-duur en kosten niet leidend moeten zijn, maar de kwaliteit, wat de student straks kan en wat er hard nodig is in het werkveld.

“We moeten de aanvullende waarde van alle opleidingen op elkaar gezamenlijk hoog houden. De kerk(en) moet beseffen dat we zuinig moeten zijn op wat we hebben.” Het vraagt helderheid in de discussie rond ambt, opleiding en beroepseisen om inhoudelijke argumenten naast andere belangen te zetten en deze beide te wegen.

“Voor elke opleiding is het puzzelen en scenario's maken om te kijken welke kant je opgaat. In het kader van onze toekomstbestendigheid als ETF Leuven starten we mogelijk met een grote renovatie die moet leiden tot een nog groter aanbod van studentenwoningen. Deze strategische richting past bij wie de ETF Leuven is en dient de continuïteit van onze opleidingen, voor kerk en samenleving.♦

